

Bureau Bijzondere Opdrachten oftewel het BBO, het werk in bezet gebied (sabotage en de voorbereiding van een ondergronds leger) met succes ter hand te nemen. Dat BBO zond in totaal van maart '44 tot aan de bevrijding minstens zeven-en-tachtig geheime agenten uit. Hun belangrijkste prestatie was het bemiddelen bij de bewapening, van de herfst van '44 af, van de Binnenlandse Strijdkrachten – verscheidene geheime agenten traden ook als wapen-instructeur op.

Eerder nog dan SOE had MI-6 haar werk in bezet Nederland met succes kunnen reorganiseren. Dat werk was midden in de oorlog in het slop geraakt: als uitvloeisel van het *Englandspiel* waren ook vijf geheime agenten van MI-6 en één van een andere tak van dienst van de Britse *Military Intelligence: MI-9* (de afdeling die zorg droeg voor het opbouwen van ontsnappingslijnen door bezet Europa), in Duitse handen gevallen – dat alles had er toe geleid dat zich in de periode van oktober '42 tot maart '43 geen enkele met een zender uitgeruste geheime agent in bezet Nederland bevond. In maart '43 evenwel werden de eerste geheime agenten van het, met MI-6 samenwerkende, eind '42 in Londen opgerichte Bureau Inlichtingen oftewel BI, uitgezonden. BI zond er in totaal tot het einde van de oorlog drie-en-veertig uit (van wie, om een voorbeeld te geven, in oktober '44 achttien *tegelijk* actief waren) en bij hen moet men nog veertien optellen die BI in samenwerking met MI-9 naar bezet gebied deed vertrekken.

Naast de geheime agenten waren er de verbindingswegen.

Op initiatief van de Nederlandse consul-generaal in Stockholm werd in juni '42 in bezet gebied een illegale groep gevormd die met grote regelmaat belangrijke gegevens en stukken naar Zweden wist te smokkelen: de Zweedse Weg – in diezelfde maand kon een illegaal werkster uit bezet gebied Genève bereiken, hetgeen het begin betekende van een nog belangrijker tweede verbinding: de Zwitserse Weg. Die eerste verbinding heeft ongeveer een jaar, de tweede meer dan twee jaar gefunctioneerd – toen als gevolg van de bevrijding van Frankrijk de Zwitserse Weg in augustus '44 kwam te vervallen, was het spoedig mogelijk, door de Biesbos een nieuwe vaste verbinding met bezet gebied op te bouwen.

In dat bezette gebied speelden bij dit alles illegale organisaties een rol van kardinale betekenis. Zij vingden de geheime agenten op, droegen zorg voor hun huisvesting, hielpen hen aan de valse papieren die zij nodig hadden (in de eerste plaats aan goede persoonsbewijzen) en aan distributiebonnen, en, vooral, stelden aan de spionage-agenten de militaire en andere gegevens ter beschikking die naar Londen moesten worden doorgegeven. Talrijke spionagegroepen waren daartoe in actie, van welke de